

ישראל עזרת

מלאך המשפחה, נאלח - ליהודים יהיה אורה ושמחה מפני הרב מאיר צמחט שליט"א

פרשת משפטים • גליון 220 • התשפ"ד

יוצא לאור על ידי בית המדרש "החיים והשלום" בני-יורק

מהספר הקדוש

"זרע שמשון"

לרבי שמשון חיים נחמני זיע"א

פסוק 'וגר לא תלחץ ואתם ידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים'. קשה, שהיה לו לומר וגר לא תלחץ כי גרים הייתם וכו', שהוא הפעם של 'וגר לא תלחץ', ולמה הפסוק ביניהם ב'ואתם ידעתם' וכו'? ואיך בשבת פ"ב, ישראל שעמדו על הר סיני פסקה והמתן, גויים שלא עמדו וכו', גרים מאי? אף על גב דאינהו לא הוו מלאייהו הוה, ופליגא דר' אבא בר כהנא, שאמר שאחר יעקב פסקה וזמא מישראל, עפ"ל. וזה שאמר, אינו רוצה שתלחצו הגרים שהרי היו שוים עמכם, שבהר סיני פסקה והמתן עם והמתכם, דאע"ג דאינהו לא הוו מלאייהו הוה, ולזה אמר 'ואתם ידעתם את נפש הגר' דוקא נפש שרומז על הפול, ואם תאמרו שפסקה והמתכם מעת יעקב ואם פן אתם גדולים מהם שמהם לא פסקה עד סיני, לכן אמר טעם אחר "כי גרים הייתם".

העברת התורה עם הגנות מיחדות

מחשש שעד שהמכתב יגיע לייעדו, עלול להחשף על ידי גורמים שונים, וכגון הצנזורה הממשלתית שבאותה מדינה שבעקבות הידיעה עשויים להלאים את האוצר, ומכשולות נוספים. כמו־כן לא יעביר את הידיעה בידי שליח, מחשש שלא יעמוד בנסיון ויחמד את הפסוק לעצמו. יתכן גם שלא ישמר על סוד השליחות פראוי. ושאר מכשולות מובנות שעלולות להוביל לגנבת האוצר.

הדרך הנכונה להביא את הידיעה לכן היא באמצעות צופן שימסר בשלוב שתי הגורמים הנזכרים יחד: בשלב הראשון ישלח לבנו מכתב - אגרת שלומים, שבתוכה יזכיר את המילה: "אוצר". מילה זו לא עשויה לעורר חשד, שהרי מדרך העולם שהורים מכנים את בניהם בכינוי חבה כמו "אוצר"... בינתיים, בשלב השני, הוא שולח שליח מהיר לבנו שיספר לו על "חצר נטושה השוכת לו מלאה קוצים וברקנים והיא במקום פלוני". כשהבן מצרף את המכתב ובנוסף את הידיעה שנמסרה ביד השליח, יבין כי אביו הטמין לו אוצר בחצר הנטושה שבמקום פלוני. והנמשל מובן, ה' יתברך רוצה להביא לישראל תורה שתלנה אותם בכל הדורות, התורה הזאת נחשבת "חמדה גנוזה" ומטרתה הנוראות איך להשתמש בעולמו של הקדוש ברוך הוא. כדי שהחמדה הגנוזה לא תפול לידי מי שאינו ראוי לכהן, חלק הקדוש ברוך הוא את תורתו בשתי חלקים, חלק מסר בכתב וחלק במסירה בעל־פה; החלק הכתוב פתוח לכל ואלו החלק השני - התורה שבעל־פה נמסרה רק באזני עם־בחיורו. המתבונן יראה שכל אחת מהחלקים אינה מובנת לכשעצמה, התורה שבעל־פה נכתבה בהעלם - המצוות הכתובות בה מופיעות בכללות, ואלו פְרִטִיהֶן נמסרו בעל־פה; לדגמה, נאמר בה (ויקרא כג, מב) "בסכת תשבו שבעת ימים" וגו' והדרך לקימה ככל פְרִטִיהֶן הובאו בתורה שבעל־פה. וכן פְרִטִי מצוות הנחת תפלין, שבתורה מכנה "טוטפות" (שמות יג, ט-טו; דברים ו, ה; יא, יח) פְרִי לְדַעַת מַה הֵם "טוטפות"? כיצד עושים אותם? איך משתמשים בהם? והיכן הוא "בין עיניכם"? - נדרש היהודי לתורה שבעל־פה אותה מסר השם יתברך למשה רבינו והוא העבירה לישראל שהעבירה לבניהם, וכך נמשכה העברתה איש מפי איש עד אליו, וכנהנה בכל מצוות הקדוש ברוך הוא (והרמב"ם בהקדמה לפרוש המשנה ובהקדמה לספר הי"ד הביא דגמאות נוספות, עין שם).

מבין המצוות הרבות שבפרשתנו עוסקות בחבלות שבגוף וענשם. ולשון התורה היא (כא, כג-כה) "...נפש, תחת נפש. עין, תחת עין. שן, תחת שן. יד, תחת יד. רגל, תחת רגל. כוֹהֵה, תחת כוֹהֵה. פָּעֵה, תחת פָּעֵה. חבורה תחת חבורה". אמנם בפעל [חוץ מנפש, תחת נפש] המצוה מקימת בתשלום ממון ולא בכריתת אברים. ויש להבין מדוע השתמשה התורה בלשון זה ולא פְרִטָה - תשלום ממון?

שאלה נוספת: בסוף הפרשה הובאו פְרִטִים נוספים ממעמד הר סיני [לפי כמה מהמפרשים], במהלכם מצוה השם יתברך למשה רבינו (כז, יב) "עלה אלי ההרה והיה שם, ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורתם". ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ה ע"א) "אמר רבי שמעון בן לקיש, מאי דכתיב ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורתם, לוחות - אלו עשרת הדברות, תורה - זה מקרא, והמצוה - זו משנה, אשר כתבתי - אלו נביאים וכתובים, להורתם - זה גמרא. מלמד שכלם נתנו למשה מסיני". הנה כי כן, התורה נתנה בכמה חלקים, שחלקם בכתב - המקרא והנביאים והכתובים] וחלקם בעל־פה - המשנה והגמרא]. ויש להבין מדוע לא נתנו כל החלקים הללו בכתב או בעל־פה?

שאלה זו שאל משה רבינו עליו השלום את הקדוש ברוך הוא, ואמרו במדרש (עין תנחומא וראו ו) שה' יתברך השיב לו, שאלו התורה שבעל־פה היתה כתובה יחד עם התורה שבעל־פה היו עלולים עם ישראל לאבד את היחודיות שלהם כמקבלי התורה. כי במהלך הדורות יבקשו אמות־העולם לראות בעצמם ממקבלי התורה, ומכלל זה יתרגמו את התורה לשפתם ויחשיבו עצמם לעם הנבחר שקבל את התורה במקום בני ישראל, מעתה, אילו גם התורה שבעל־פה היתה כתובה על ספר, היו ישראל מאבדים את היתרון שיש להם כמקבלי התורה. להבנת הדברים נקדים **משל:** עשיר גדול הטמין אוצר יקר של יהלומים בשדה עזוב, הרחק ממקום מגוריו. כעבור זמן עזב בנו של העשיר המטמין את בית אבותיו וקבע את מקומו באזור מרחק, סמוך לשדה בה טמן אביו את האוצר. האב האוהב רוצה להעשיר את בנו ולגלות לו על האוצר הטמון בשדה. כמו־כן שעליו לנקט באמצעי זהירות מרבים שהמידע הרגיש לא יגיע לאזנים זרות ולא יפול לידיים חמדניות. הוא לא ישלח את ידיעה החשובה דרך הדאר,

וכשירה שפוללת ענינים רבים בחרונו אחד, פְרִטִים רבים ב'בית' אחד, כך התורה, בפסוק אחד נכללים ענינים רבים, ו'כוננת המשורר' תובן רק באמצעות התורה שבעל־פה. ובהשגחת השם יתברך השתמרה התורה שבעל־פה בעמינו בלבד, מאז נתינתה ועד היום, מבלי שידיים זרות נגעו בה.

התפארת ישראל היא בתורה שבעל־פה מהיות שספר התורה כולל את המארכות מאז ברא ה' שמים וארץ, ובין מלותיו שזורים יחסי בני עשו וישמעאל, בני כוש, פוט וכנען ושאר שבעים האמות, שהם שרשים לכל האמות כולם, ראו האמות לקשר את גורלם בתנ"ך. הנסיון הוכיח שבמהלך הדורות נסו בני־אנוש ליחס את התורה לכלל האנושות ופעמים רבות אף בלי לתת יתרון לישראל. ועל־פן הייננים היו הראשונים שהביאו לתרגום ספר התורה בשפתם [ובהור שלאחריו אף נלחמו נגד התורה שבעל־פה]. במרוצת הדורות ועד ימינו מכנים אמות־העולם את התנ"ך "ספר־הספרים". התנ"ך הוא גם הספר הראשון שנודפס בעולם (על ידום) ומתרגם לאין ספר שפות ולשונות [מספר התרגומים הידוע, נכון להיום - אלפים ומאה ועשרים ושלוש שפות ברחבי העולם], ועד ימינו נחשב התנ"ך לספר המתרגם ביותר, הנפוץ ביותר ובמספר עותקים רבים מכל ספר אחר [לפי הערכה גסה, מאז ימי הדפוס ועד לימינו - נכון לשנת ה'תשפ"ד, נדפסו למעלה מחמש מיליארד עותקים]. שונה מזו התורה שבעל־פה, שהשתמרה רק בין העם היהודי ולשאר העמים

אין חלק בה, והיא מבטאת יותר מכל את החבור והקשר שבין הקדוש ברוך הוא לעם ישראל. ואמרו חז"ל (גיטין דף ס"ב) "אמר רבי יוחנן לא כרת הקדוש ברוך הוא ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה".

חז"ל (פרקי דרבי אליעזר ועוד) מציינים שהתורה שבעל-פה מכנה "סימנים", שכן בנוסף לעבודה שלא חלק זה לא נתן להבין את פונת הפתוב, חלק זה גם משמש סימן בידי ישראל שהם הם מקבלי התורה האמתיים. ולעיתים לבוא, ישאל רבנו של-עולם את בני האדם, מי הם בני? יבואו כל האמות עם ספר התורה שבידם כהוכחה שהם בני האל ובהם בחר מכל אמה. ואז שואל רבנו של-עולם, מי יש לו את הסימנים שמסרתי בסני בעל-פה? ואין אף אחד מהאמות שמכיר סימנים אלו ללב מישראל.

מאז גלו ישראל, התבררה החלקה לתורה שבכתב ולתורה שבעל פה כמכרחת, ועל אף השמדות והגזרות הקשות שעברו על ישראל, לא ארע שבוש במסירת התורה, והתורה שבעל-פה נשמרת בקרב עם-ישראל בנתינתה הבלעדית ביותר, ספר התורה, התפלין והמזוזה וכל תשמישי הקדשה, מגורות החנכה וכל המצוות, וכמו כן תורת חכמי התורה שבעל פה - מנהגי החכמים, גזרותיהם וכדומה, הכל נשמר במסרת אחידה מבלי שני אצל כל קלל ישראל, קהלה וכוונתם, רחוקים, נדחים, קרובים מכל הפוזות ישראל; רבם מקימים ביום-כפור את ההוראה (ויקרא טז, לא ו-כג, כז; במדבר כט, ז) ו'ענייתם את נפשתיכם' בצום וענויי גוף כמסרת התורה שבעל פה [ולא אופני ענוי אחרים המקבילים אצל בני דתות אחרות במועדיהם, כגון, המתגודדים והשורטים את בשרם וכדומה], וכן רבם ככלם מקימים את ההוראה (ויקרא יב, ג) "וביום השמיני ימול בשר ערלתו" ומלים את בניהם כמסרת התורה שבעל-פה. וגם הרחוקים ביותר עושים "בר-מצוה" בגיל שלוש עשרה ו"בת-מצוה" בגיל שתים-עשרה, על אף שאינו מפרש בתורה שבכתב. ועוד פנה ופנה. ואלו עבודות מוכחות שאין עליהן עוררין, והן מפרסמות לכל. כאמור, אילו התורה שבעל-פה נכתבת בספר כתורה שבכתב, היו ישראל מאבדים את חזויותם כמקבלי התורה, שהרי תורת האל מצויה גם ביד שאר האמות. על-כן תפארנו על

התושבע"פ ובה הבדלנו ה' יתברך מכל העמים. [על דרך זה תנתן מענה לך שחלק מהמחזות והמארכות נכתבו בתורה שבכתב בהרחבה ובפרוט וחלק בקצרה ובכלליות ואפילו בהעלם גדול. ונשים לב שמדבר בסוגי מצוה שונים. כמו כן מדוע לא נזכרו בתורה שבכתב מענייני העולם-הבא פרוש? (אף שבנביאים ובכתובים נמצאו אזכורים לזה). וכן מדוע הובאה בתורה שבכתב הרחבה על התוכחות ואלו השכר מובא בקצרה ובתמצות. על אלו ועוד פיוצא בזה, הארכנו במאמר "ישמע חכם". נתן לקבלו באימייל mas819514@gmail.com (לצין עבור מאמר "ישמע חכם" - מהדורת בקרת). וכיון שהמקום צר מהכיל מענה לכל הנ"ל, במסגרת מצמצמת זו נעסק רק בשאלה שפתחנו בתחלת המאמר.]

לשמר את תורת הבורא בין בחיריו

מעשה, על פי דרכנו במאמר, הטעם שלא פרט בתורה שהפנה ל"ממון" אלא לשון המשתמעת לעונשים כבדים, כדי שלישום ההוראה נודקת לתורה שבעל-פה - לחלק שעובר בין הבנים. בכך נתן ה' יתברך בטוי למחזיקי התורה האמתית והשלמה, שאלו בני-ישראל עם קרוב. מעשה, לשונות הכתוב ירחיקו את הגוי מלספח עצמו לתורת ה' ית' שנתנה רק לבניו. ולכן העונשים הכתובים במשפטי התורה נכתבו בלשון הנראת חמורה בקיצוניותה. נזכיר כמה דגמאות; לענין מלקות "ארבעים יפנו" (דברים כה, ג). בפעל נתנים רק שלושים ותשע, כהוראת התורה שבעל-פה. עונשים שנאמרו בספר תורה בסגנון של "מדה כנגד מדה" כגון: "עין תחת עין. שן תחת שן. יד תחת יד. רגל תחת רגל. כוזה תחת כוזה. פצע תחת פצע. חבורה תחת חבורה" (שמות כא, כד-כה; ודומה לזה בויקרא כד, יט-כ). "וקצתה את פפה" (דברים כה, יב) כל אלו ועוד שאינם מישמים כלשון הפתוב - עקירת עין תמורת עקירת עין וכדומה, אלא בממון, כפי שהורה נתן התורה במעמד הר סיני וצוננו להעביר את הפרוש ושאר פרטי ההלכה הכרוכה בזה. ומאז ידע כל יהודי את פרוש הפסוק והוא העבירה הלאה, איש מפי איש, לאורך הדורות. וכשם שישנם הוראות שנכתבו בלשון אחד ובכונה אחרת, כך גם ישנם מארעות שונות שנזכרו בלשון העלולה להטעות את הקורא

המקלקל עד כדי הבאתו לחזוק במסקנותיו הפכפכיות. חז"ל (עין סנהדרין לה ע"ב) מציינים לדגמה את לשון הפתוב (בראשית א, כו) הנאמר ביצירת האדם "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו". וכך אמרו חז"ל במדרש פרוש בראשית (בראשית רבה ח, ח) "רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יוחנן אמר, בשעה שהיה משה כותב את התורה, היה כותב מצוה כל יום יום, כיון שהגיע לפסוק הזה, שנאמר (בראשית א, כו), ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, אמר לפניו רבון העולמים מה אתה נותן פתחון פה למינים, אתמהא?! אמר לו כתב, והרופה לטעות יטעה. אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה, האדם הזה שבראתי, לא גדולים וקטנים אני מעמיד ממנו שאם יבוא הגדול לטל רשות מן הקטן ממנו והוא אומר מה אני צריך לטל רשות מן הקטן ממני, והן אומרים לו למד מבורךך, שהוא ברא את העליונים ואת התחתונים, כיון שבא לבראת את האדם נמלך במלאכי השרת". עין שם עוד [אף כי אמנם נתנו טעמים במדרשים לפשר אמירה זו בלשון רבים - ללמד דרך ארץ וכן ראה הרחבה בזה במדרש שם (ח, א) ועוד, אם זאת נראה שאין בכך לסתור את הרעיון שהלשון נועד להטעות את המינים, צא ולמד מדברי השם יתברך למשה רבינו (כתב, והרופה לטעות יטעה". ואלו ספת האמירה בלשון זו הייתה רק ללמד דרך ארץ וכדומה, הרי שישנם אפשרויות נוספות ללמד על כך ולא בלשון שעלולה לתת פתחון פה למינים].

גם כזה יש לבטא את הקשר הבלתי נתן לפרוד בין התורה הפתובה לבראיה ופרטיה הנמסרים בעל-פה. ועל פי דרכנו במאמר, יתכן לומר שכדי לשמר את תורתו בסביבת בניו ולכל יחס הזר את התורה לעצמו וממלא יחשב לנבחר, "טמן" נתן התורה ית"ש בתורה הפתובה 'מכשולות' ו'מלכודות' אלו ודומיהם, על דרך שנאמר (הושע יד, י) "מי חכם ויבן אלה נכון וידעם כי ישרים דרכי ה' וצדקים ילכו כם ופושעים יפשו כם". ויהיו הדברים והתועלת מהם לעלוי נשמת מרת אמי שושנה בת טובה עליה השלום הכ"מ, רוח השם תניחנה בגן עדן עם שאר מנוחי ישראל. אמן כן יהי רצון.

משיחות הפגידים שליט"א

הגיש משה אליהו ש. (טל' 050.4125671)

שבת שלום ומבךך

סגולה סגולות לעס סגולה • יאועת לעס נועש צרי

סגולה לישועות

נשלח לנו משם הרב שמואל פוקס שליט"א: הרב כן ציון ידלר וצ"ל אמר שפתוב בילקוט אברהם שפגולה לחדש אדר לעשות ברה (לקחת דף גדול) ולכתוב את המלים: משונכנס אדר מרבים בשמחה וגם את המלים: מזל אדר דגים ולציר דגים, לתלות במקום מרפזי בבית. ומוסיף שכתב רבי חיים פלאגי שבחדש אדר לוקחים את השלט משונכנס אדר מרבים בשמחה ושמם אותו על האמה על אמה שמשאירים זכר לחבן, מדוע? פי אין אכלות בהדש אדר. ומספר הרב פוקס שהוא מכיר כמה וכמה משפחות שעשו ותלו את השלט על האמה על אמה בבית וזכו לישועות!

נפלאות תורה ית"ש מה רבו מעשיך ה' בלם בחכמה עשית

למה הפנים נקראים פנים?

שרש פנים הוא פ.נ.ה. להיותו האבר הראשי באדם לעשות בו כל פניויותיו, וכך צד שרופה לציד את עצמו, עושה זאת באמצעות הראש. בפנים קבועים כל חמשת החושים [בפה - חוש הדבור, באזן - חוש השמיעה, בעינים - חוש הראיה, באף - חוש הריח, ובחלק מאברים אלו גם חוש המושוש]. (על פי "הכתב והקבלה" שמות כ, יז. עין שם) פנית הפנים מתקשרת עם בקשת החכמה, על דרך שנאמר (קהלת ח, א) "... חכמת אדם תאיר פניו וגו'." וכן (משלי יז, כד) "את פני מבין חכמה ועיני כסיל בקצה ארץ", ומסבירים, שהחכם מצדד את כל פניויותיו לחכמה (עין "הכתב והקבלה" שם). [ונראה לומר עוד על דרך זה, שהחכם חותר לבקש חכמה מכל דבר ומחכים מכל פנה בחייו, וגם אם טעה, יחכם מהטעות שלא לחזר עליה. לעמתו הפסיל טועה לחשוב שרכישת החכמה בקצה הארץ - במרחקים... ואינו משביל ללמד מאשר לפניו וגם לא מטעיותיו...]